

INVIDIA DE UTER CA ATAC ASUPRA CREATIVITĂȚII

DAN ENESCU^[1]

Lucrarea de față a pornit ca o explorare a conceptului de invidie de uter privit ca atac asupra creativității feminine. Deși rămas în umbra conceptului de invidie de penis, introdus chiar de Freud, mai mulți autori au observat unele anxietăți masculine legate de capacitatea creatoare și generativă a femeii.

Ipoteza centrală a lucrării este că invidia de uter poate fi înțeleasă ca atac asupra funcției de conținere și asupra spațiului relațional necesar apariției creativității și vieții psihice, ca răspuns defensiv la dependența de conținătorul matern și de funcția sa creatoare.

CUVINTE-CHEIE: invidie de uter, creativitate, generativitate, conținere, feminitate, control social, anxietate

Uterul ca spațiu de conținere și creație

Din perspectivă psihanalitică, putem privi uterul ca pe un prim spațiu de conținere și continuitate psihică. Acesta primește sâmburele vieții și devine un spațiu primitiv pentru ființa aflată în formare. În lumea intrauterină cordonul ombilical menține fătul mereu conectat la mediu și îl lipsește de experiența transformării nevoii în dorință, oferindu-i, într-un mediu mereu prezent, fuzionalitate. Astfel, orice nevoie este imediat satisfăcută. După naștere, nicio îngrijire, oricât de bună, nu poate înlocui pe deplin comuni-

¹ Dan Enescu este psihoterapeut psihanalitic absolvent INSIGHT – Asociația pentru promovarea psihanalizei teoretice și clinice și student al Masteratului de Psihanaliză, UTM. Email: danenescu@outlook.com

unea prenatală cu mama. Melanie Klein sugerează că experiența bebelușului de a fi făcut parte din mamă în perioada prenatală contribuie la prezența unui sentiment înnăscut că ar exista ceva sau cineva capabil să îi satisfacă orice nevoie și care o va și face, dacă va fi găsit: o lume ideală, asemeni lumii intrauterine, unde nevoile sunt satisfăcute instantaneu, înainte de a se transforma în dorințe. (Klein, 2025).

Dar cordonul ombilical este în permanență conectat la bebeluș. Sânul, nu. Imediat după naștere mama îndeajuns de bună recrează temporar iluzia continuității pentru bebeluș. Ea e acordată la acesta, într-un fel simulând cordonul ombilical. Sânul pare să fie acolo când e nevoie de el, spațiul dintre lumea internă și realitate încă nu există, iar iluzia este menținută. (Winnicott, 2014) Dar, mai apoi, spre deosebire de cordonul ombilical, apar momente când sânul este absent, când nu mai este mereu acolo pentru bebeluș și, astfel, apare dorința. În acea dispariție, îndeajuns de scurtă cât să nu traumatizeze și îndeajuns de lungă cât să fie resimțită, apare pentru prima dată spațiul dintre iluzie și realitate, dintre perfect și imperfect, diferențierea dintre uter și lumea exterioară. Putem citi conceptele lui Winnicott de mamă îndeajuns de bună și cel de spațiu potențial ca pe o descriere a acestei diferențieri, a trecerii de la perfecțiunea uterului la imperfecțiunea mediului extern. În acel spațiu apărut din imperfecțiune apare creativitatea, apare fantasma. Astfel, copilul învață să trăiască frustrarea, să înlocuiască iluzia cu fantasma și spațiul să se populeze cu obiecte bune. (Winnicott, 2014; Klein, 2025) Toate aceste nevoi negratificate imediat și transformate în dorințe, tolerarea lor și tolerarea imperfecțiunii fac posibilă și facilitează apariția creativității.

Bion adaugă un strat complementar prin conceptul de capacitate negativă. (Bion, 1962) Capacitatea negativă reprezintă abilitatea de a tolera și a sta în incertitudine, în lipsă, fără a alege o rezolvare prematură al cărei principal scop este anularea incertitudinii cu un răspuns, cu o explicație

rapidă, pentru a evita disconfortul de a nu ști. Tolerarea golului până când ceva autentic poate apărea în el este ceea ce permite spațiului potențial să rămână viu. Capacitatea negativă este condiția internă a creativității, iar spațiul potențial este condiția ei relațională. Astfel, creativitatea nu apare din satisfacerea unei nevoi, ci din supraviețuirea acesteia, din tolerarea absenței, a lipsei. Acceptând lipsa ca realitate și supraviețuindu-i, acest gol se poate popula treptat și parțial, prin procese creative, cu elemente autentice care nu au scopul doar de a-l umple. Elementele autentice apar, prin creativitate, într-un spațiu nou creat de tolerarea dorinței nesatisfăcute și au ca scop satisfacerea nevoii într-o manieră anterior indisponibilă. Tolerând frustrarea, prin creativitate, apare ceva nou.

Melanie Klein a constatat că sânul, în aspectul său pozitiv, este prototipul bunătății materne, al răbdării și al generozității nesfârșite și, de asemenea, al creativității. Sânul bun este reprezentantul pulsiei de viață și este totodată simțit drept prima manifestare a creativității. Dacă identificarea cu un obiect internalizat bun și dător de viață poate fi menținută, acest lucru devine un imbold spre creativitate. Capacitatea de a da viață și de a o conserva este percepută drept cea mai de preț abilitate și, ca urmare, creativitatea devine cel mai profund motiv de invidie.

Klein vede invidia ca un element fundamental în atacurile asupra procesului creativ. Atitudinea invidioasă și distructivă față de sân se află la baza criticii distructive, care este descrisă deseori drept mușcătoare și persecutantă, fiind comparată uneori cu un lup înfometat. Un atac asupra conținătorului feminin, fie el simbolic, ritualic sau medical, nu este doar atac asupra unui organ, ci un atac asupra condițiilor psihice care fac posibilă însăși creativitatea. (Klein, 2025)

Spaima de feminin

În comparație cu angoasa de castrare asociată figurii paterne, frica de mamă și de feminin pare mai difuză, mai greu de reprezentat psihic. Karen Horney a identificat spaima de vagin la analizanzii săi de sex masculin, observabilă în visele acestora: un vas care naviga un canal îngust și care e scufundat de un vârtej de apă, o mașină care cade într-o groapă sau cineva care urcă pe un horn și riscă să cadă. (Horney, 2025) Este vorba despre o teamă de necunoscut, de nevăzut, de un loc unde pândesc pericole neștiute și unde nu poți ști ce te așteaptă înăuntru. Actul sexual poate fi trăit fantasmatic ca pierdere, golire sau cedare a unei părți din sine către corpul feminin. În această logică, pentru bărbat, dragostea și sexualitatea pot deveni mai strâns legate de anxietăți de pierdere, dependență și moarte.

Ajuns la pubertate, băiatul nu numai că trebuie să se elibereze de atașamentul său incestuos față de mamă, ci, într-un sens mai larg, trebuie să își gestioneze spaima față de întregul sex feminin. El gândește instinctiv că penisul său este mult prea mic pentru organul genital al mamei și reacționează cu spaima propriei sale inadecvări, a respingerii și ridiculizării. Astfel, Horney identifică teama de femei a băiatului ca o reacție la amenințarea stimei de sine, frica de a fi respins și ridiculizat fiind un element tipic în analiza bărbatilor. Reacția uzuală la aceste angoase constă în retragerea libidoului dinspre mamă și redirecționarea acestuia asupra sa și, mai ales, asupra organului său genital. Acest proces este dublu avantajos, permițându-i să scape de situația încărcată de angoasă care s-a creat între el și mama sa și restaurându-i stima de sine prin consolidarea narcisismului său falic. Organul genital feminin nu mai există pentru el iar vaginul nedescoperit devine un vagin negat. Această etapă a dezvoltării masculine coincide cu stadiul falic freudian. Drept rezultat, reacția băiatului la propriile fantasme de a fi femeie, pe care băieții

mai mici le trăiesc fără jenă, se transformă acum parțial într-o angoasă că ar putea fi luat în serios și parțial într-o angoasă de castrare. Karen Horney subliniază că una dintre exigențele diferențelor anatomice dintre sexe este că bărbatul este obligat, de fapt, să-și dovedească bărbăția în fața femeii, în timp ce pentru femeie nu există vreo necesitate asemănătoare. Autoarea vede rolul femeii mai mult în registrul lui „a fi” decât al lui „a face”, ceea ce provoacă bărbaților atât admirație, cât și resentiment. Pe de altă parte, bărbatul trebuie să facă, nu doar să fie, pentru a se împlini, idealul eficienței fiind un ideal tipic masculin. Astfel putem observa cum simpla sete de iubire care-i împinge pe bărbați spre femei este adesea eclipsată de copleșitoarea compulsie interioară de a-și dovedi iar și iar masculinitatea în fața lor și a celorlalți. Prin urmare, un bărbat de acest tip, în forma sa extremă, are un singur interes: să cucerească. Horney consideră că cea mai amenințătoare modalitate defensivă, prin consecințele sale culturale, de a gestiona spaima de uter este aceea a diminuării stimei de sine a femeii prin ideea că femeile sunt creaturi infantile și emotive și, astfel, incapabile de responsabilitate și independență. (Horney, 2025)

Jessica Benjamin susține că o tendință a psihanalizei este repudierea feminității și tratează această tendință ca având consecințe psihologice și culturale importante. Această desconsiderare este legată de nevoia băiatului de a se separa de mamă și, similar cu observațiile lui Horney, se transformă adesea în dispreț, devalorizare sau control asupra femeilor, mișcări concordante cu modul în care este descrisă invidia de uter. Autoarea observă că psihanaliza neglijează frecvent cât de multă invidie și pierdere pot sta la baza idealizării sau devalorizării femeilor de către bărbați, făcând referire la invidia masculină față de fertilitatea feminină și capacitatea de a produce hrană.

Diferențierea sexuală ajunge astfel organizată sub forma unei polarități: masculinul ca subiect-creator, femininul ca obiect-natură. Benjamin susține

că atât cultura occidentală, cât și psihanaliza instituie o polaritate în care dimensiunea paternă falică este asociată cu separarea, statutul de subiect, agentivitatea și rațiunea, în timp ce maternul este asociat cu regresia, natura și poziția de obiect. (Benjamin, 1988) Această polaritate susține dominația și subminează recunoașterea mutuală. Invidia de uter poate fi poziționată ca unul dintre factorii care intensifică această polaritate, prin devalorizarea maternului ca modalitate de control al amenințării reprezentate de generativitatea și creativitatea feminină.

Invidia ca atac asupra sursei creativității

Angoasa de uter, de feminitate, generează adesea un atac invidios. Invidia este sentimentul plin de furie că altă persoană posedă și se bucură de ceva dezirabil și are un scop distructiv. (Klein, 2025) Melanie Klein consideră invidia o expresie sadic-orală și sadic-anală a impulsurilor distructive ce acționează încă de la începutul vieții, având o bază constituțională. Invidia presupune relația subiectului cu o singură persoană și provine din perioada celei mai timpurii relații cu mama, fiind o relație exclusivă. Gelozia, pe de altă parte, presupune o relație cu cel puțin două persoane, o triangulare, provenind dintr-o perioadă ulterioară, cea oedipiană. O altă diferență este că gelozia are de-a face în principal cu iubirea despre care subiectul consideră că i se datorează și care i-a fost luată sau se află în pericol de a-i fi luată de către un rival. Invidia nu poate fi satisfăcută niciodată pentru că izvorăște dinăuntrul individului și, așadar, găsește întotdeauna un obiect asupra căruia să proiecteze aceste părți din sine.

Spre deosebire de lăcomie, care este o poftă insașiabilă care depășește ceea ce are nevoie subiectul și ceea ce este capabil și dispus obiectul să ofere, invidia caută nu doar să jefuiască, ci și să pună în spațiul jefuit, în mamă și în primul rând în sânul ei, ceea ce este rău, excremente, părți inacceptabile

din sine, pentru a o deteriora și a o distruge. (Klein, 2025) În cel mai profund sens, asta înseamnă distrugerea creativității sale. Astfel, invidia merge mai departe de a goli, până la a distruge și a pune ceva rău unde a fost ceva bun. Atacul invidios jefuiește feminitatea de creativitate nu pentru a o lua pentru sine, ci pentru a o distruge, pentru a o elimina, atât simbolic, prin ritualuri, mituri sau control, cât și concret, prin intervenții și proceduri medicale.

Klein consideră că idealizarea este un corolar al anxietății de persecuție, o apărare în fața ei. Bebelușii cu o capacitate puternică de a iubi simt mai puțin nevoia de idealizare decât cei la care predomină impulsurile distructive și anxietatea de persecuție. Obiectul idealizat este mult mai puțin integrat în Eu decât obiectul bun, deoarece își are originea în această anxietate de persecuție, nu în capacitatea de a iubi. De asemenea, idealizarea derivă din senzația înăscută că există un sân extrem de bun, chiar perfect, senzație ce duce la dorința intensă pentru obiectul bun și pentru posibilitatea de a-l iubi. (Klein, 2025) Această idealizare poate fi pusă în legătură cu ideea anterior menționată a căutării perfecțiunii din lumea intrauterină, sânul bun idealizat funcționând exact ca un cordon ombilical, nelăsând loc pentru apariția dorinței. Privind acest aspect printr-o lentilă winnicottiană, putem teoretiza efectele unei continuități prea puțin întrerupte, ale unei dificultăți de tolerare a frustrării și ale absenței spațiului potențial necesar apariției creativității.

Atacul invidios face imposibilă integrarea unui obiect bun în lumea internă din cauza idealizării. Această internalizare este precară, căci invidia resimțită față de obiectul bun se va extinde și asupra obiectului internalizat. În idealizare, obiectele sunt interschimbabile, niciunul neputându-se ridica la înălțimea idealului. În urma deziluzionării, relațiile de iubire tind să se rupă și obiectul iubit trebuie să fie înlocuit rapid cu altul, golul nefiind tolerat. Persoana anterior idealizată este adesea percepută ca persecutor și subiectul proiectează asupra acesteia atitudinea sa invidioasă și critică. Una

dintre consecințele invidiei excesive este apariția timpurie a vinovăției. Iar dacă vinovăția prematură este trăită de un Eu încă incapabil să o suporte, ea este resimțită ca persecuție, iar obiectul care a provocat sentimentul de vinovăție se transformă în persecutor. (Klein, 2025)

La bărbați, invidia față de sânul mamei are o importanță sporită în dezvoltare. Dacă este puternică și afectează gratificarea orală, ura și anxietățile sunt transferate asupra vaginului. Dacă, în mod normal, dezvoltarea genitală îi permite băiatului să o păstreze pe mamă ca obiect al iubirii, perturbarea profundă a relației orale deschide calea spre dificultăți grave în privința atitudinii genitale față de femei. Consecințele unei relații perturbate mai întâi cu sânul, apoi cu vaginul, sunt multiple, cum ar fi tulburări ale potenței sau nevoia compulsivă de gratificare genitală.

Invidia intensă față de sân e foarte probabil să se extindă asupra tuturor atributelor feminine, îndeosebi asupra capacității femeii de a avea copii, asupra generativității și creativității ei. Dacă dezvoltarea se realizează cu succes, bărbatul obține compensație pentru dorințele feminine neîmplinite dintr-o relație bună cu partenera lui și devenind tatăl copiilor pe care i-i naște ea. De asemenea, sentimentul că el a creat copilul contracarează invidia timpurie a bărbatului față de feminitatea mamei. (Klein, 2025)

La ambele sexe, invidia joacă un rol în dorința de a lua atributele celuilalt sex, ca și de a le poseda sau deteriora pe cele ale părintelui de același sex. De aici decurge faptul că, la ambele sexe, oricât de divergentă ar fi dezvoltarea lor, gelozia paranoidă și rivalitatea în situația oedipală directă și inversată se bazează pe invidia excesivă față de obiectul primar, mama, sau mai degrabă sânul ei.

Conceptul de couvade este reprezentativ pentru viziunea lui Berke despre invidie, care pentru el nu urmărește distrugerea obiectului, ci încorporarea lui simbolică. (Berke, 2017) Nu poți naște, deci devii cel care naște.

Atacul cultural asupra generativității feminine

Invidia față de capacitățile creatoare ale femeii se poate observa și prin ritualuri precum couvade, un fenomen psihologic și cultural în care bărbatul, de obicei viitorul tată, trăiește simptome fizice și psihice asociate sarcinii și nașterii. Couvade este un fenomen observat din cele mai vechi timpuri, discuția fiind dacă acesta este o entitate patologică sau un ritual cultural, deoarece poate fi înțeles și ca o rivalitate a bărbatului cu viitoarea mamă pentru capacitatea ei procreatoare. Pe de o parte, este un ritual antropologic în care, în multe societăți tradiționale, după ce femeia naște, bărbatul se întinde și el în pat, postește, mimează durerile nașterii și simptomele postnatale, cu scopul de afirmare a paternității, de participare la naștere, dar poate fi privit și ca o reacție de rivalitate simbolică cu femeia care naște. Pe de altă parte, există și manifestări medicale, denumite sindrom couvade, în care bărbații pot dezvolta simptome de greață, dureri abdominale, creștere în greutate sau anxietate în timpul sarcinii partenerei, sindrom care poate fi înțeles psihodinamic ca o somatizare a invidiei resimțite față de maternitate, ca o preluare metaforică a uterului.

Din perspectivă psihanalitică, sindromul couvade poate fi privit ca evoluând din invidia bărbatului față de capacitatea procreatoare feminină. Sarcina partenerei funcționează ca un catalizator pentru reapariția conflictelor oedipiene și facilitează regresia la sentimentele de respingere, excludere, pasivitate și dependență care intră în conflict cu nevoia de autonomie masculină. Couvade a fost interpretat și ca o expresie a anxietății somatizate, a rivalității fraterne, a identificării cu fătul, a ambivalenței față de paternitate sau ca invidie față de actul nașterii. (Berke, 2017)

Invidia de uter poate fi considerată și motivul mai mult sau mai puțin inconștient pentru efectuarea unor histerectomii fără o necesitate medicală

clară. Histerectomia este o procedură medicală care constă în înlăturarea parțială sau totală a uterului și este a doua cea mai frecventă procedură chirurgicală la femei în Statele Unite ale Americii, după cezariană. Mulți practicieni consideră că histerectomiile se efectuează mult prea des și fără a lua în considerare sechelele emoționale severe pe care această intervenție le provoacă.

Civilizația occidentală a localizat, de-a lungul istoriei, uterul ca sursă de boală fizică și emoțională la femei. Termenul de isterie provine din grecescul *hyster* (uter). Noțiunea antică era că uterul rătăcea prin corp și crea simptome oriunde se oprea, iar Freud și Charcot au preluat și reformulat termenul de isterie ca psihopatologie derivând din conflicte sexuale interne. (Freud, 2021) Isteria a fost eliminată ca diagnostic oficial abia în 1980, dar această atitudine peiorativă față de simptomatologia feminină pare să persiste, termenul histerectomie fiind încă folosit, în loc de poate mai adecvatul termen *uterectomie*. Astfel se păstrează această legătură, anume uterul ca organ generator de isterie. Cauzalitatea presupusă pare să fie: uterul provoacă isterie, deci este un organ patologic care trebuie înlăturat, astfel femeia fiind protejată de propriul organ reproducător, perceput ca patologic. (Benjamin, 1988)

În cadrul teoriei bioniene, relația conținător-conținut descrie capacitatea psihică de a primi, a tolera și a transforma ceea ce e insuportabil. Uterul e conținătorul prin excelență, atât din punct de vedere biologic, cât și simbolic. El primește, conține, transformă și dă înapoi viață. Atacul asupra conținătorului feminin poate fi interpretat ca un atac asupra funcției psihice și simbolice fundamentale a feminității: capacitatea de a conține fără a fi distrusă de ce este conținut.

Anumite practici obstetricale precum forcepsul, epiziotomia sau intervențiile manuale pot fi privite, din perspectivă psihanalitică, ca puneri în

act ale fantasmei de invazie a interiorului feminin. Femeia aflată în travaliu se află într-un punct de vulnerabilitate și permeabilitate crescute, funcția ei de conținător fiind expusă invazivității. (Berke, 2017) Pierderea controlului, durerea și umilința la care sunt supuse femeile la naștere prin manevrele obstetricale invazive, se pot apropia amenințător de mult de concretizarea celor mai mari temeri ale femeilor, că ar fi jefuite, fiindu-le atacată funcția de conținere, că trupurile lor ar fi invadate și distruse. După cum subliniam diferențele dintre invidie, gelozie și lăcomie, putem observa cum aceste proceduri se pot apropia de definiția dată de Melanie Klein atacului invidios: invadare, jefuire și distrugere simbolică a obiectului bun.

Un alt exemplu care poate fi interpretat prin prisma invidiei de uter este circumcizia feminină, extirparea clitorisului, a labiilor minore și a părților carnoase interioare ale labiilor majore, practică frecvent în Africa și Orientul Mijlociu. În anumite culturi, practica e numită Sunna sau Tahara, sinonimul arab al purificării, sugerând o motivație igienică. Clitorisul, organul plăcerii feminine, fără funcție reproductivă, dispare. Este atacată capacitatea subiectivă a femeii de a dori și de a alege. Circumcizia feminină poate fi înțeleasă ca atacul opus și complementar histerectomiei: histerectomia elimină funcția creatoare, mutilarea genitală elimină dorința. Astfel, negarea subiectivității feminine este operată simultan asupra creativității și asupra dorinței de a crea.

În *Sex at Dawn*, autorii Christopher Ryan și Cacilda Jetha susțin că multe societăți au tratat dorința sexuală feminină ca fiind periculoasă și au investit multă energie culturală în reprimarea ei prin religie, medicină, lege sau violență. Anxietatea masculină față de puterea reproductivă feminină este deplasată în controlul și supravegherea sexualității. Autorii sugerează, de asemenea, că gradul de reprimare este un bun indicator pentru intensitatea a ceea ce este reprimat. (Ryan & Jetha, 2012)

Odată cu trecerea la agricultură și adoptarea ideii de proprietate privată, statutul femeilor s-a modificat radical, fiind de multe ori tratate ca posesiune. Această trecere de la viața de vânător-culegător la agricultură și proprietate privată a provocat anxietăți noi legate de resurse, de protejarea și investirea lor, iar astfel certitudinea paternității a devenit mult mai importantă și, totodată, și controlul sexualității feminine.

Ryan și Jetha descriu mituri sexuale punitive, precum un demon cu un penis uriaș care atacă femeile libertine, pe care le interpretează ca mecanisme culturale de inducere a fricii și de control al dorinței feminine. (Ryan & Jetha, 2012) Miturile demonice și regimurile de puritate pot fi privite ca proiecții ale conflictului masculin legat de dependența față de femei pentru reproducere și pentru experiențele timpurii ale vieții. Aceste mituri par să reprezinte o pedeapsă sadică pentru generativitatea feminină. Sexualitatea feminină este investită simultan cu fascinație și anxietate, fiind tratată ca potențial contaminatoare și necesitând, în consecință, forme punitive de control.

Autorii argumentează că anxietatea generată de autonomia sexuală și creatoare feminină este gestionată prin apărări primitive precum clivajul și proiecția și este impusă prin reguli sociale pentru corpurile femeilor. (Ryan & Jetha, 2012) Elementele de reglementare socială a sexualității feminine prezentate în acest articol pot fi înțelese ca un control defensiv, ca manifestări culturale ale invidiei față de capacitățile reproductive și creatoare feminine: reprimare, tabuizare, pedepsire și medicalizare.

Dintr-o perspectivă bioniană, moralizarea excesivă și miturile punitive pot fi înțelese ca eșecuri ale funcției de conținere: anxietatea legată de dependența față de femei pentru viață, îngrijire și reproducere nu este transformată și metabolizată prin gândire, ci este evacuată în control social, dogmă și violență.

Conceptele winnicottiene de intruzivitate a mediului, sine fals și condițiile necesare exprimării spontane a sinelui autentic pot fi utilizate pentru a analiza modul de funcționare al unor sisteme sociale care impun o permanentă supraveghere a sinelui și conformism sexual, în special în ceea ce privește idealul cultural feminin reținut și supus, impus prin rușine și pedeapsă. (Winnicott, 1971) Putem argumenta că astfel de medii produc conformism și mortificare psihică, rezultând o sexualitate de tip sine fals, mai degrabă decât joaca, spontaneitatea și relaționarea autentică caracteristice unei sexualități de tip sine adevărat.

Ideile expuse de Esther Bick despre „pielea psihică” și „a doua piele” pot fi puse în legătură cu modul în care culturile construiesc „piei”, adică învelișuri rigide de legi, ritualuri și reglementări morale în jurul corpului feminin, în special acolo unde anxietatea legată de sexualitatea feminină este gestionată prin intervenții directe asupra corpului (de exemplu, mutilare, pedeapsă sau regimuri medicale). (Bick, 1968)

Recunoaștere sau dominație

Mama și bebelușul se recunosc reciproc de la început. Bebelușul o recunoaște pe mamă, preferă sunetele ei, mirosul ei. Mama care se simte recunoscută de către bebelușul său nu doar proiectează propriile sentimente asupra lui, ceea ce fără îndoială face, ci leagă, de asemenea, trecutul nou-născutului, în interiorul ei, de viitorul său, în afara ei, ca persoană separată, creând continuitate. (Benjamin, 1988) Un ax central al gândirii lui Benjamin este că dezvoltarea psihică, incluzând ceea ce Winnicott numește joc sau viață creativă, depinde de recunoașterea mutuală și de existența unui spațiu tolerabil între sine și celălalt. Dominația apare atunci când recunoașterea se transformă în control și complementaritate rigidă. Dacă creativitatea este înțeleasă ca dependentă de acest spațiu relațional, atunci atacurile asupra

maternului și asupra femininului ca purtător cultural al funcțiilor de hrănire, de spațiu interior pot fi privite ca atacuri asupra condițiilor necesare creativității. Benjamin dezvoltă ideile lui Winnicott despre spațiul tranzițional și creativitate și leagă ulterior raționalitatea culturală și dominația de o poziție unilateral masculinizată, care exclude această dimensiune relațională.

Utilizarea de către Jessica Benjamin a conceptului lui Winnicott despre „folosirea obiectului” tratează agresivitatea și distrugerea ca potențial utile dezvoltării doar în măsura în care celălalt supraviețuiește; atunci când recunoașterea eșuează, agresivitatea se transformă în dominație și mortificare psihică. Dintr-o perspectivă a invidiei de uter, atacul asupra creativității poate fi conceptualizat ca atac asupra unui celălalt matern, creator, pentru a gestiona invidia și dependența, producând dominație, sterilitate psihică și colapsul mutualității. (Benjamin, 1988)

Concluzie

În concluzie, invidia de uter nu poate fi redusă la o rivalitate între sexe sau o inversare a invidiei de penis introdusă de Freud. În diferitele sale forme, invidia de uter exprimă o anxietate profundă legată de dependență, conținere și generativitate feminină. Uterul și funcția creativă maternă pot fi înțelese ca reprezentări simbolice ale capacității de a conține, transforma și da viață psihică. În această logică, creativitatea apare într-un spațiu intermediar, între absența dorinței și frustrare, între fuziune și separare. Tocmai acest spațiu fragil devine vulnerabil atacului invidios.

Spaima de feminin și desconsiderarea dependenței de matern pot conduce la organizări defensive bazate pe control, dominație și devalorizare. Astfel, feminitatea ajunge simultan idealizată, temută și atacată. Atacurile asupra feminității nu sunt doar agresțiuni asupra corpului, asupra simbolului

în sine, sunt atacuri asupra a ceea ce este simbolizat, anume capacitatea de a crea, conține și transforma.

BIBLIOGRAFIE

- Benjamin, Jessica (1988). *The bonds of love: Psychoanalysis, Feminism and the Problem of Domination*. New York: Pantheon Books.
- Berke, Joseph H. (2017). *Vrăjitoare, Giganți și Oameni Înspăimântători*. București: Editura Trei.
- Bick, Esther (1968). „The experience of the skin in early object-relations”. *International Journal of Psychoanalysis*, 49, 484–486.
- Bion, Wilfred R. (1962). *Learning from Experience*. Londra: Heinemann.
- Freud, Sigmund (2021). *Eseuri de psihanaliză aplicată - Opere Esențiale*, vol. 10. București: Editura Trei.
- Horney, Karen (2025). *Psihologia femeii*. București: Editura Trei.
- Klein, Melanie (2025). *Invidie și recunoștință*. București: Editura Trei.
- Ryan, Christopher, & Jethá, Cacilda (2012). *Sex at Dawn*. New York: Harper Perennial.
- Winnicott, Donald W. (1971). *Playing and reality*. Londra: Tavistock.
- Winnicott, Donald W. (2014). *Procesele de maturizare*. București: Editura Trei.